

Klein profiel van... Jan Wiegman

Johannes Petrus Antonius Wiegman werd op 11 februari 1884 geboren in Zwolle in het huisgezin van de bovenmeester van een Rooms-katholieke lagere school. Na korte tijd verhuisde het gezin noodgedwongen - er was geen geld meer om de bovenmeester te betalen - naar Spierdijk bij Hoorn, waar de vader van Jan hoofdonderwijzer werd. Jan, die de oudste was, kreeg nog twee broers en twee zusters. De beide broers, Piet en Matthieu, verwierven later bekendheid als schilders van de Bergense school. Jan ontwikkelde zich als illustrator/tekenaar.

Illustratie voor Een groot gezin door Gesina Ingwersen, uitg. W. ten Have v/h Höveker

Financiële middelen voor een opleiding ontbraken in het gezin Wiegman, daarom werd Jan op dertienjarige leeftijd korte tijd kantoorbediende, waarna hij in de leer ging bij boekhandel-uitgeverij Stumpel in Hoorn. Het boterde evenwel in die tijd niet tussen vader Wiegman en de pastoor van Spierdijk, wat leidde tot het ontslag van vader, een klap die deze geestelijk niet meer te boven kwam. Het gezin verhuisde naar Amsterdam, waar moeder een pension begon. Jan vond een betrekking bij de gerenommeerde kunsthandel Frans Buffa en Zonen, waar hij elf jaar werkte alvorens als beroepskunstenaar verder te gaan. Bij Buffa maakte hij kennis met bekende kunstenaars als Jozef Israëls, Neuhuys en Weissenbruch.

Illustratie voor Precies een gulden door D.J. de Klerk, uitg. A. Voorhoeve v/h Bredde

In de hoofdstad trouwde Jan met zijn eerste liefde, Gijsberta Bruggemeijer, die hem dertien kinderen zou schenken, van wie er vier op jonge leeftijd overleden.
In 1916 verhuisde het gezin naar Heemstede, waar Jan Wiegman tot zijn dood bleef wonen.

De eerste prenten van Jan Wiegman werden afgedrukt in het satirische blad "De ware Jacob", daarna illustreerde hij de kinderrubrieken van verschillende dagbladen. De bekende schilder Jan Sluyters, die langzamerhand het illustreren er aan gaf, introduceerde Jan Wiegman bij uitgeverij Meulenhoff. Ook kreeg hij in die tijd les van Tjeerd Bottema, die, hoewel slechts een week ouder dan Jan, al een hele carrière als illustrator gemaakt had.

Als illustrator kreeg Jan Wiegman vooral bekendheid en waardering als maker van silhouetjes. Een silhouet is een in zwart uitgevoerde voorstelling tegen een witte achtergrond, verkregen door de schaduw van iemand of iets na te trekken en binnen de contouren zwart in te vullen. In deze techniek was Jan Wiegman zeer behendig. Daarnaast illustreerde hij zeer veel kinderboeken, voor Meulenhoff, maar ook nog voor zestig andere uitgevers. Over het algemeen kan zijn werk de kwaliteit van tijdgenoten als Isings, Jetses, Bottema e.a. niet benaderen. Het is vaak routinematig, flauw en nogal vroom. Gebrek aan inspiratie blijkt er meer dan eens uit, wat verklaard moet worden uit het feit dat hij zeer veel tekende om brood op de plank te krijgen voor zijn grote gezin. Toch leverde hij ook heel goed werk af, zijn boeken met tekeningen bij de versjes van S. Abramsz en bij bekende sprookjes waren zeer succesvol en beleefden vele herdrukken. Hier kon Wiegman zijn fantasie de vrije loop laten. Jan tekende ook stripverhalen zoals "Snoes" in 1928 en "De lotgevallen van Heintje Biet" (1947). Voor de azijnfabriek J.A. Haas en Zoon in Haarlem illustreerde Wiegman op plakplaatjes een aantal sprookjesboeken van vader Haas, voor het merendeel geschreven door Felix Ort.

Jan Wiegman illustreerde ook, zij het mondjesmaat, voor protestants-christelijke uitgevers. Zo werkte hij mee aan de Kerstboeken voor Jong-Holland van 1916 en 1917 uitgegeven door Waltman in Maassluis. Later ging deze serie over naar uitgeverij Editio in Hillegom, de editie van 1928 bevat weer illustraties van Jan Wiegman. Verder illustreerde Jan Wiegman o.a. "Babbeltje's eerste schooljaar" door Bart van de Veluwe, uitgave Daamen, "Muisje" door G. Schrijver, uitgave Daamen, "Zwervers" door H. te Merwe, uitgave Callenbach, "De kajuitsjongen van Heemskerck" door Hugo Kingmans, uitgave La Rivière en Voorhoeve, "Peter Blom en zijn Lies" door N.W. van Diemen de Jel, uitgave Spruyt en "Een groot gezin" door Gesina Ingwersen, uitgave Ten Have.

Na de tweede wereldoorlog werd Jan Wiegman niet veel meer als illustrator gevraagd. Een nieuwe generatie van boekillustratoren diende zich aan. Hij bleef wel tekenen en gaf op latere leeftijd nog lessen "aan de oudjes" in bejaardentehuizen in Heemstede en omgeving. Hij overleed op 20 september 1963 op 79-jarige leeftijd. Tekeningen van Jan Wiegman bevinden zich o.a. in Haarlem in het Frans Halsmuseum (ruim 20) en in het Archief van de Vereniging Oud-Heemstede-Bennebroek. De gemeentelijke bibliotheek van Heemstede bezit een uitgebreide collectie van door Jan Wiegman geïllustreerde boeken.

Hans Krol, directeur van de Openbare Bibliotheek in Heemstede stelde in 1984 bij gelegenheid van de honderdste geboortedag van Jan Wiegman (11 februari 1984) een herdenkingsuitgave samen. Het grootste gedeelte van dit klein profiel werd uit deze uitgave overgenomen.

R.v.S.

Uit Precies een guiden door D.J. de Klerk